GLASUL TRECUTULUI

Ion Hobana

UNDEVA, spre dreapta, Nilul îşi luneca apele în lumina scăzută a amurgului. Părea somnoros şi leneş, sortit să rămînă de-a pururi în albia lui încăpătoare. Dar peste cîteva luni, cînd marele baraj de la Assuan...

– Ei, tinere!

Igor tresări, dîndu-şi seama abia atunci că elicopterul încremenise deasupra pustiului.

– Dumneata visezi, continuă profesorul, şi era să pierdem singura urmă de astăzi!

– Iertaţi-mă, Nikolai Petrovici...

Igor se apelcă asupra ecranului. Reflectate de ziduri ascunse, ultrasunetele înscriseseră conturuni ciudate: trei linii paralele, uşor curbate spre extremităţi.

Profesorul chizbuia, mestecînd capătul pipei din spumă de mare. Ar fi vrut s-o aprindă şi să se plimbe, cu mîinile la spate, aşa cum făcea în camera lui de pe strada Gorki... Hotărî scurt:

– Mai sus!

Elicea triplă îşi înmulţi turaţiile, preschimbîndu-se într-un uriaş disc fumuriu. Elicopterul porni să se înalţe.

Pe ecran, liniile paralele creşteau şi se rotunjeau ca nişte arcuri întinse de o mînă nevăzută. Apoi vîrfurile lor începură să se apropie...

– Ce zici, Igor?

Tîrtărul îşi umezi buzele arse de încordare. Liniile se prefăcuseră în cercuri. Trei cercuri concentrice. În mijloc, o parte neagră, dreptunghiulară.

– Mda, mormăi profesorul, nu prea semăna cu…

Ridică glasul, adresîndu-se pilotului:

– Notează coordonatele. Ne-ntoarcem mîine cu tot ce-i de trebuinţă. În primul rînd, oameni.

Yussef clătină din cap:

– La Abu Simbel e mare nevoie de săpători… Poate găsim acolo!

Urmărindu-i privirile, profesorul şi Igor descoperiră o îngrămădire de bordeie înecate în pînzele tot mai dese ale înserării.

– Bine, se învoi profesorul. Să coborîm.

Satul, mai degrabă cătunul, era înghesuit de-a lungul arăturilor. Nu se zărea nici o potecă.

– Fiecare palmă de pămînt trebuie însămînţată, murmură Yussef. Şi aşa ne pîndeşte foametea. Dar cînd va fi gata barajul vom avea destul pămînt irigat. Atunci vom croi şi poteci.

Plecă să-l caute pe omdeh.

– Sînt foarte intrigat, Nikolai Petrovici, mărturisi Igor. Zidurile astea circulare…

Dar profesorul n-avea chef de vorbă. Mormăi ceva neinteligibil, continuînd să-şi umple pipa cu tuţun aromat.

În noapte izbucni urletul unui şacal. Aşa urlau şi la Abu Simbel, dînd tîrcoale marii tabere arheologice. La început, asistentul Igor Nikitin îşi trăgea pătura peste cap, să nu-l mai audă. Şi nu numai el. Mulţi dintre cercetătorii care răspunseseră chemării guvernelor Republicii Arabe Unite şi Sudanului erau la prima lor campanie în deşert. Veniseră de pretutindeni, însufleţiţi de ideea salvării unor mărturii unice ale trecutului. Se obişnuiseră cu şacalii şi cu haitele de cîini de prin sate, cu arşiţa şi vînturile uscate. Lucrau zi şi noapte, în schimburi, înverşunîndu-se să smulgă cît mai multe comori din îmbrăţişarea nisipurilor…

Yussef se întoarse cu omdehul – un bărbat scund, uscăţiv, care cumula funcţiile de primar, judecător, notar

şi, la nevoie, medic. Purta însă tot îmbrăcămintea sărăcăcioasă a felahilor: turban şi cămaşă pînă-n călcîie.

Se învoiră fără multe vorbe. Localnicii ştiau că, în curînd, apele Nilului se vor închide asupra vechilor sălaşuri. Se pregăteau de plecare spre noua vatră statornicită de autorităţi şi voiau să ştie ce se ascunde sub scoarţa bătucită de paşii lor şi ai străbunilor lor.

Munca începu în zori. Aparatele electrice determinară densitatea solului, sondajele fotografice dovediră că înregistrările sonarului erau exacte. În amurg, trei segmente de cerc, dezgolite, stîrneau zîmbetul uluit al săpătorilor. Iar Igor se chinuia să-şi amintească unde citise despre zidurile acestea poleite cu bronz, cositor şi... Metalul cu reflexe roşietice ar fi putut fi aramă... sau aur, cu strălucirea domolită de vreme.

Cuprins de o agitaţie neobişnuită, profesorul îi zorea pe felahi, mînuind alături de ei casmaua şi lopata. Segmentele se prefăcură în semicercuri. După cîteva zile, pata neagră de pe ecranul sonarului se dovedi a fi un templu îmbrăcat în argint, cu coama acoperişului de aur.

– Visez! îşi spunea Igor. Doar nu sîntem în Peru!... Ce să caute aici templul incaşilor de la Cuzco?...

Vru să-l întrebe pe profesor, apoi se răzgîndi: „Să vedem ce-or să mai scoată la iveală săpăturile”.

Încet, încet, întregul templu fu eliberat din cochilia lui multimilenară. Zidurile se păstraseră neatinse sub armura de metal preţios. Iar înăuntru...

Igor trăia o perpetuă uluire. Înăuntru, zidurile, coloanele, podeaua erau acoperite cu plăci de fildeş. Cîteva straturi de aur erau presărate prin colţuri, iar la mijloc, atingînd tavanul cu creştetul, se înălţa un Poseidon uriaş, conducîndu-şi carul tras de şase armăsari înaripaţi. În jurul lui, o puzderie de Nereide aşezate pe delfini, de asemenea de aur.

– Să fie deci un templu grec? se întreba tînărul. Aici, în inima Egiptului?...

Una dintre coloane îi atrase în mod deosebit atenţia. Era din acelaşi metal cu reflexe roşietice care poleia al treilea

zid circular, cel mai dinăuntru. Şi pe ea fuseseră gravate semne care nu aparţineau nici unui alfabet cunoscut.

– Seamănă cu inscripţiile guanşe din insulele Canare, constată profesorul, cu ochii strălucitori. Şi cu cele de pe inelul găsit la Tartessos...

– Aş adăuga caracterele berbere catalogate de Hannoteau în 1860, spuse Igor.

– Exact! Presupusa arie de răspîndire ar cuprinde deci Oceanul Atlantic, Spania, Atlasul berber şi Egiptul!

– Atunci!... izbucni Igor.

Profesorul îl opri cu un gest. Parcă se temea că violenţa formulării ar putea să destrame o ipoteză încă fragilă.

Peste cîteva zile avură o nouă revelaţie. Yussef – care schimbase pentru o vreme manşa elicopterului cu uneltele arheologilor – descoperi într-o încăpere subterană a templului cîteva amfore de lut. Erau modelate cu măiestrie, după un tipar amintind liniile stilizate ale unui trup femeiesc, şi cuprindeau sute de romburi de aramă.

– După Peru, Mexic! exclamă Igor. Parcă ar fi romburile găsite la Palenque!

– Şi în Irlanda şi Scandinavia protoistorice, completă profesorul.

– Triunghiul s-a închis: Europa, Africa, America. Concluzia se impune de la sine.

– Eu nu te-am învăţat să te pripeşti, spuse încet profesorul.

– Dar, Nikolai Petrovici...

– Am luat legătura prin radio cu Cairo. Mîine va sosi un specialist în determinări magnetice. Mai rabdă pînă atunci.

*

Specialistul – un egiptean vorbăreţ, cu un fes minuscul cocoţat în creştetul capului – veni însoţit de un uriaş taciturn, care se recomandă Ion Proca.

– Român? se bucură Igor, scuturîndu-i mîna.

– Român, zîmbi mai mult din ochi celălalt.

Şi se instală la umbră, împreună cu geamantanul său voluminos, ca şi cum pentru asta ar fi zburat cîteva ceasuri cu elicopterul.

– E ajutorul dumitale? întrebă profesorul, uşor intrigat.

Specialistul ridică din umeri, cu aceeaşi risipă de energie căre i însoţea toate mişcările:

– L-am cunoscut pe aeroport. Mi l-a adus directorul muzeului de arheologie.

– Ali Nadir? se miră profesorul. Îl ştiam ţintuit în pat de o criză de gută!

– N-arăta prea bine, încuvinţă specialistul. A venit totuşi cu mamutul ăsta care mi-a scos sufletul cu muţenia lui.

Arheologii, erau prea grăbiţi ca să se apuce de investigaţii. Îl lăsară deci pe Proca să tacă şi-l ajutară pe specialist să-şi despacheteze aparatele.

Definitiv subjugat de vraja trecutului, Yussef vru să afle în ce constă determinarea magnetică. Concetăţeanul său nu pierdu prilejul de a-şi proslăvi îndeletnicirea cu lux de amănunte. El porni de la faptul că un obiect de lut, lăsat să se răcească după arderea în cuptor, se magnetizează. Şi, cum direcţia magnetismului său depinde de poziţia polilor magnetici ai Pămîntului, se stabileşte în ce perioadă anume cîmpul magnetic terestru a avut aceeaşi direcţie.

– Pentru că polii ăştia magnetici sînt nestatornici ca fiicele lui Alah, suspină specialistul. Ele îşi schimbă pasiunile, iar ei poziţia geografică...

Şi începu să fredoneze aria ducelui din „Rigoletto”. Din fericire, numai primele măsuri, căci nu stătuse o clipă în timp ce vorbea şi-şi isprăvise lucrul. Consultă febril nişte tabele ferfeniţite de atîta întrebuinţare, calculă ceva pe un colţ de hîrtie şi spuse cu o modestie prea manifestă ca să fie reală:

– Sub rezerva unei erori oricînd posibile, s-ar părea că amforele acestea datează de peste unsprezece milenii. Mai precis, au fost arse în cuptor acum unsprezece mii două sute şaptzeci de ani – cu o aproximaţie de un deceniu.

Abia după ce anunţă acest rezultat îşi dădu seama de enormitatea cifrelor:

– Nu se poate!... Un asemenea finisaj cu nouă milenii înaintea erei noastre?!... Unde le-aţi găsit?

Profesorul îi arătă zidurile care străluceau în lumina crudă a soarelui de amiază.

– Vreţi să spuneţi că şi construcţia asta datează de...?

– Nu vreau să spun decît că vasele se aflau într-o subterană a acestui templu.

Specialistul îi aruncă o privire pătrunzătoare, vrînd parcă să se convingă de seriozitatea profesorului şi se apucă din nou de lucru – de astă dată în tăcere, concentrîndu-se asupra aparatelor într-un ritm mult mai lent. Faţă de repeziciunea dinainte a mişcărilor, părea aceeaşi secvenţă a unui film rulată a doua oară cu încetinitorul.

Cînd îşi ridică braţele în semn de nedumerită certitudine, Proca se apropie cu paşi leneşi de micul grup şi spuse, ca şi cum ar fi cerut o ţigară:

– Aş avea nevoie de vasele astea... pentru cîteva ceasuri.

Citi în ochii profesorului refuzul uimit care nu-i ajunsese încă pe buze şi se grăbi să-l preîntîmpine, scoţînd din buzunarul imens al hainei un minuscul magnetofon portativ. Apăsă pe un buton şi o voce bărbătească, uşor răguşită, rosti pe neaşteptate:

– Dragă profesore...

– Ali Nadir! exclamă Nikolai Petrovici.

– ...Dictez aceste rînduri în maşina care ne duce spre aeroport. Sînt încă bolnav şi numai un lucru cu totul deosebit ar fi putut să mă scoată din casă. Acest lucru îl reprezintă invenţia domnului Proca. N-am timp şi nici nu-i cazul să-ţi explic eu despre ce-i vorba. Sînt sigur că vei fi la fel de entuziasmat ca şi mine. Aştept confirmarea. La revedere.

Un declic, şi magnetofonul se opri

– Bine, tovarăşe Proca, se hotărî profesorul. O să-ţi împrumutăm amforele Numai că misterul ăsta...

– Nu-i nici un mister. Dacă vă gîndiţi cum lucrau olarii din vechime...

„Olarii din vechime...” – Igor revăzu în minte un desen cu contururi extraordinar de clare: olarul învîrtind roata cu piciorul şi modelînd argila cu un beţişor de lemn, subţire şi ascuţit. În jurul lui, oameni cu flaute, harpe şi ţimbale. „Perfect. Şi ce-i cu asta?...”

– M-am gîndit, dar tot nu înţeleg, mărturisi şi profesorul.

Cu un regret vizibil, Proca începu să-şi consume rezerva de fraze pentru o zi întreagă:

– Olarul şi ceilalţi vorbeau sau cîntau în timpul lucrului. Vibraţiile sonore se transmiteau beţişorului care le imprima în argila proaspătă. Iar eu le reproduc.

Văzu că auditoriul aşteaptă şi se miră, candid

– Vă interesează şi procedeul?

Specialistul se apucă cu mîiniie de cap şi se întoarse disperat spre ceilalţi:

– Omul ăsta are să mă-mbolnăvească! Auziţi ce poate să-ntrebe!...

Proca oftă şi se resemnă să devină prolix:

– Bine... Eu, de fapt, sînt fizician. Electronist. Ideea asta mi-a venit întîmplător. Eram în concediu şi... Poate aţi fost la Histria...

– Am lucrat acolo, confirmă profesorul.

– Şi procedeul? stărui specialistul.

– Foarte simplu. Un mic complex cibernetic cu autoreglare stabileşte viteza de rotaţie a vasului în timpul modelării. Apoi acul se angajează în şănţuleţele săpate de beţişoarele vibrante. Filtrele atenuează zgomotele, amplificatorii întăresc vocile sau sunetele muzicale. Nu e chiar „high-fidelity”, dar primele fonografe nu erau nici ele fără cusur. Dealtfel...

Proca deschise din nou magnetofonul. Se auziră cîteva hîrîituri, apoi un scîrţîit slab, repetat.

– Roata olarului era neunsă, comentă inginerul.

Peste scîrţîit se suprapuseră voci neclare, rîsete, sunete de harpă şi de flaut. Profesorul şi Igor se priveau, încă sceptici. Deodată se-ntoarseră brusc spre aparat: o voce distinctă începuse să psalmodieze monoton. Egiptenii ciuliră şi ei urechile

– Parc-ar fi în limba coptă! exclamă specialistul. Nu-nţeleg însă unele cuvinte…

Profesorul înghiţi de cîteva ori în sec, înainte de a reuşi să se liniştească şi să explice:

– Nu-nţelegi pentru că e limba egipteană veche. Aş situa-o în perioada Imperiului mediu, cam cu două milenii înainte de era noastră.

– Ali Nadir era de aceeaşi părere, spuse Proca, oprind magnetofonul. După ce mi-a pus vasul la dispoziţie…

– Noi ce mai aşteptăm, tovarăşe profesor? interveni Igor, cu vocea schimbată de emoţie.

– Să-şi instaleze tovarăşul Proca aparatele.

– Ce să instalez? rîse inginerul. N-am decît să ridic capacul geamantanului şi să aşez amfora pe discul arheofonului.

– Arheofon, repetă specialistul. Frumos!… „Sunetul vechimii”… „Sunetul trecutului”…

– Glasul trecutului, murmură Igor, privind templul îmbrăcat în aur şi argint.

– Să începem! hotărî profesorul.

Igor nu izbutea să adoarmă. În urechi îi sunau, obsedant, cuvintele pe care arheofonul izbutise să le smulgă din lutul plămădit în urmă cu unsprezece milenii. Erau cuvinte cu sonorităţi bizare, evocînd uneori forme din berberă şi celtă. Profesorul recunoscuse chiar, din fugă, grupe de foneme care păreau să se îmbine în cuvintele guanşe notate de spanioli: alcorac, alio, guam, gu- amf, se… zeu, soare om, bătrîn, lună. Întîi inscripţiile de pe coloana de metal, acum cuvintele…

Proca înregistrase tot ce se putea înregistra şi plecase la Cairo, împreună cu specialistul în determinări magnetice. Igor se gîndi ce furtună aveau să stîrnească înregistrările acestea pretutindeni. Poate că, în sfirşit, oamenii de ştiinţă

din toată lumea vor porni împreună la asaltul suprem al celei mai tulburătoare enigme din istoria umanităţii.

Pleoapele lui Igor erau grele ca două petale de plumb. Auzi un foşnet şi o umbră îi lunecă pe obraz. Apoi o undă de răcoare pătrunse în cabina elicopterului, odată cu o şuviţă de fum aromat.

Izbuti să deschidă ochii. Profesorul nu mai era lîngă el. Ieşise, uitînd pe fotoliu o carte întredeschisă. Igor o luă şi-i descifră titlul la lumina săracă a lunii: „Kritias”. Şi fraze din dialogul lui Platon, învăţat cîndva pe dinafară, se desprinseră de pe buzele lui ca sunetele unui cîntec:

„Ei acoperiră cu bronz zidul incintei exterioare, cu cositor zidul celei dea doua incinte, iar pe cel care împrejmuia cetatea însăşi cu oricalc, metalul cu reflexe de foc”

Se ridică de pe fotoliul-pat, îşi aruncă haina pe umeri şi coborî scăriţa elicopterului. Mergea spre şanţier, murmurînd mai departe:

„În mijloc se înălţa templul închinat lui Clito şi Poseidon... Toată partea dinafară era îmbrăcată în argint... Zidurile, coloanele, podeaua erau acoperite cu fildeş. Se vedeau acolo statui de aur şi mai ales una înfăţişînd Zeul în picioare, în carul său tras de şase armăsari înaripaţi; era atît de mare încît capul său atingea bolta templului şi de jur-împrejurul lui se aflau o sută de Nereide aşezate pe delfini... legea supremă, primii dintre ei o gravaseră pe o coloană de oricalc, ridicată în mijlocul insulei, în templul lui Poseidon.”

Îl zări pe profesor, aşezat pe zidul cel mai dinăuntru. Vru să-i spună ceva, să-l îmbrăţişeze... Rămase în picioare, nemişcat şi tăcut.

Spre apus, dincolo de coloanele lui Hercule, în adîncul Oceanului Atlantic, dormea continentul care legase odinioară cu firele aceleiaşi civilizaţii Nilul şi Anzii Peruvieni, Mexicul şi Peninsula Iberică. Iar aici razele lunii poleiau incintele şi templul lui Poseidon, clădite de pribegii pentru care Atlantida nu era o legendă, ci o patrie pierdută „într-o singură zi, într-o singură noapte fatală”